

Här i antikhallarna Marche Dauphin står ett välbehållet Futuro på paradplats.

FOTO: FREDRIK BJÖRKMAN

Det lilla vackra, knasiga, futuristiska

huset Futuro tillverkades i mindre än hundra exemplar. Två av dem står bortglömda i hälsingeskogens sydöstra hörn, på Norans skjutfält ett par kilometer från Tönnebro rastplats.

Skjutfältet ska säljas, husens framtid är oviss. Men nu har Fortifikationsverket fått upp ögonen för dem, och kanske kan guldkornen räddas.

Den som har sett ett Futuro glömmet det inte. Ett elliptiskt hus av plast, som ovillkorligen för tankarna till fantasier om flygande tefat.

Den lilla byggnaden designades på 1960-talet av den finska arkitekten Matti Suuronen. Människheten trodde på framtiden och rymdfarten, plasten var billig och Futuro skulle massproduceras som ett underhållsfritt fritidshus för alla. Från början var den tänkt som en enkel skidstuga som kunde flyttas till svårtillgängliga platser med helikopter. Futuro har använts för forskningsstationer på avlägsna ställen, men har också hamnat på paradplats på konstmuseum.

Huset tillverkades bara i knappt hundra exemplar innan oljekrisen gjorde plasten dyr. Den amerikanska hemsidan Thefuturohouse.com försöker kartlägga alla som finns kvar. I skrivande stund har sidans eldsjäl (hans fru kallar honom besatt) Simon Robson hittat 62 hus över hela planeten. Han vet att åtta är skrotade, så förmodligen finns högst ett dussin kvar att nosa upp. Och ja, han kände redan till de två Futuro som bidar sin tid i skogen nära Tönnebro.

Simon Robson bor i Dallas och har älskat Futuro sedan han såg det första gången. Det finns två stycken i närheten där han bor.

Han fantiserar om att äga ett Futuro, och skulle ha råd att köpa ett. De som finns till försäljning kostar några hundra tusen kronor. Men om man lägger till kostnader för transport och restaurering tycker han inte att det är värt pengarna. Så i stället ägnar han sig åt att samla på sig så mycket fakta som möjligt om husen. Det är en bit historia som bör bevaras tycker han.

– Futuro är en designikon från 60-talet, den känns fortfarande futuristisk. Det är en korsning mellan arkitektur och konst, och de få som finns platsar på vilket museum som helst. Det är sorgligt att se dem övergivna, säger Simon Robson på telefon från Texas.

I Örebro är Futuro välkänt under namnet Tefatet. Den lokale fastighetskungsen Anders Willerman köpte in ett exemplar på 70-talet för att profilera sitt företag. Han bygger fastigheter för att hyra ut till butiker och industrier och inser värdet av att ha landmärken som folk snackar om. Tefatet har tjänat sitt syfte under många år, säger han.

I dag huserar en reklamfirma i byggnaden. När Anders Rensmo köpte företaget bytte han firmanamnet till Tefatet, eftersom alla ändå sa så. Den elliptiska profilen är så välkänd att han inte har behövt lägga en krona på marknadsföring.

Själv bryr han sig inte så väsentligt om att hans kontor har en unik form.

Det var kul att vara där, för det var ju en annorlunda arbetsplats. Människor som kom dit och tittade sa 'oj, är det ett rymdskepp?'. Och vi syntes bra från luften också.

Rune Flyrén

– Det är lite festligt, men jag tänker inte så mycket på det nu när man vant sig. Vi har bord runt om väggarna, så det blir väldigt praktiskt faktiskt. Man får ganska stor golvyta ändå, konstaterar Anders Rensmo.

Ett annat Futuro finns i Paris. Marche Dauphin i stadens norra förorter har kallats världens största loppmarknad. Antikhallar är ett bättre namn. Här myllrar det av exklusiva bodar fyllda av besjälade föremål. En bod har bara 60-talslampor, en annan glänser av mässingsföremål från gamla fartyg, en tredje säljer flygplansgrejer. Skulle en åttacylindrig stjärnmotor passa därhemma? Eller kanske en del av väggen till en DC 3:a? Fast det är rätt dyrt för en som är van vid Erikshjälpen.

Och där på paradplats mitt i den berömda marknaden står ett blankt orange Futuro som alla turisterna fotograferar. Man får inte gå in via den nedfallbara trappen, men genom de elliptiska fönstren kan man se inredningen i tidsenlig design. Huset är i toppskick, och enligt amerikanen Simon Robsons uppgifter tillhör det en samlare.

Och inte mindre än två Futuro finns alltså här i Hälsingland. Av någon anledning valde den svenska försvarsmakten att använda sådana när man byggde skjutfältet vid Noran, ett par kilometer sydväst om Tönnebro rastplats. Det var i början av 1970-talet. De bägge byggnaderna står nu övergivna vid myren Sörglappen i Ödmården, den stora vildmar-

En futuristisk designdröm bland trädtopparna

ken i Hälsinglands gränstrakter. Den enda vägen in på området är stängd med en bom och marken används bara av ett jaktlag.

Norans skjutfält användes av flygflottiljen F 15 när stridsplaneterna skulle öva skytte och bombfällning. De flög in på låg höjd från havet mot nordväst, steg hastigt och siktede in sig på stora rödmålade plankpyramider ute på myren.

I de bägge Futuro-tornen satt personal och värnpliktiga och kontrollerade hur träffarna tog. Huset sitter högst upp på varsin pelare av betongrör, man når toppen med en stege.

Hudiksvallsbon Rune Flyrén var chef för flottiljens skjut mål från 1984 till nedläggningen 1995 och har tillbragt mycket tid i tornen. Det första han minns är att arbetsmiljön var obekvämlig och opraktisk. Huset är dåligt isolerat och blev fruktansvärt varma på sommaren. På vintern gick det bra, värmeanläggning fanns. Han minns också att de välvda plastfönstren fungerade dåligt. Ljuset bröts på ett konstigt sätt så att det var svårt att se träffarna ordentligt. Ännu värre när det regnade.

– Men det var kul att vara där, för det var ju en annorlunda arbetsplats. Människor som kom dit och tittade sa 'oj, är det ett rymdskepp?'. Och vi syntes bra från luften också, säger Rune Flyrén.

Enligt flygmuseet i Söderhamn sägs husen vara i dåligt skick numer. En takticka ska ha stått öppen så att det regnat in.

Nu ska Noran-fältet byta ägare och tornens framtid är oviss. Försvarsmakten har sagt upp hyresavtalet med Fortifikationsverket, som håller på att utreda förutsättningarna för att föra över fältet till en annan myndighet, eller sälja det. Bland annat måste de klura på hur de ska göra med all oexploderad ammunition som ligger nerkörd i marken efter decenniernas skjutande. Om så bara någon promille av skotten är blindgångare så ligger mycket ond bråd död gömd under gräs och mossor.

Fortifikationsverket är statligt och

måste förstas maximera vinsten när de säljer sina anläggningar. På den globala marknaden finns många förmögna spekulanter på ett Futuro, och Fortifikationsverket kan välja att sälja husen för sig och marken för sig.

Men det finns en liten öppning för att byggnaderna kan räddas undan en försäljning. Helgas nyfikna frågor under researchen till den här artikeln har väckt intresse hos Ingela Andersson, kulturavsnitts specialist på Fortifikationsverket.

I september planerar hon att besöka Noran tillsammans med en byggnadsantikvarie.

– Vi ska titta på husens kulturhistoriska värde och dokumentera dem. Om vi bedömer att de är angelägna att bevara får vi ta en diskussion med Riksantikvarieämbetet, säger Ingela Andersson.

Huvudregeln är att byggnadsminnen ska få vara på sin ursprungliga plats, men det finns undantag. Att Futuro är

byggda för att flyttas kan vara ett argument.

Flygmuseet på gamla F 15 i Söderhamn är absolut intresserade av att ta hand om husen. Framför allt för att det är en del av Söderhamns flyghistoria. Att de är legendariska i designkretsar är bara en bonus, enligt Jörgen Rystedt, ordförande i kamratföreningen som driver museet.

– Vi har ju yta att ställa dem på. Vi skulle kanske kunna ha ett sommarfark om vi satte upp dem i närheten av museet. Vi har pratat om det många gånger. Men vi har inget panikintresse av dem.

Kamratföreningen har inte så mycket pengar att röra sig med.

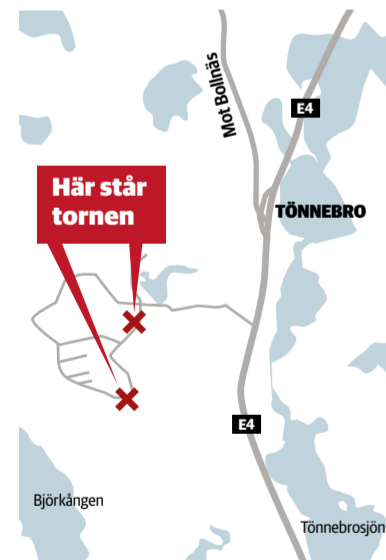
– Fast om någon skulle kunna bjuda oss på huset kommer sakerna i ett annat läge, säger Jörgen Rystedt.

Text
Fredrik Björkman
0270 740 26
fredrik.bjorkman@soderhamnskulturen.se

Det ska finnas fyra Futuro i Sverige. Försvarsmakten satte två här och ett vid flygflottiljen Sätenäs. I Örebro är "Tefatet" välkänt. Det används som kontor. FOTO: PRIVAT

Futuro

Det finns olika uppgifter om hur många Futuro som funnits. De tillverkades på båda sidor om Atlanten. En siffra är 96 stycken. Byggnaden är 3,4 meter hög och 8 meter i diameter.

En liten film om när Futuro byggdes upp på Marche Dauphin: <http://goo.gl/wv75wa>

Mer fakta om Futuros i hela världen: www.thefuturohouse.com

Karta: <http://goo.gl/RmxBZS>

Rune Flyrén och Ture Lindberg i ett av tornen när det begav sig. FOTO: BJÖRN NORDSTRÖM

"Futuro är en designikon från 60-talet, den känns fortfarande futuristisk. Det är en korsning mellan arkitektur och konst, och de få som finns platsar på vilket museum som helst. Det är sorgligt att se dem övergivna." Simon Robson, Texas

Hur flyttar man på dem då?

Troligen sänks marknadsvärdet på de hälsingska Futuro av att de gömmer sig högt ovanför taigan, långt bort från de flesta köpare. Transport är dyrt och komplicerat.

Enklast skulle vara att lyfta bort husen med helikopter. Helikopterfirman Heli-air Sweden tar på sig sådana uppdrag. Men det är inte billigt med helikoptertid. Heli-airs ägare Aram Rubinstein gissar att det kan kosta mellan 60 000 och 100 000 kronor att lyfta ner ett Futuro, och ännu mer om det ska transporteras.

– Det kan finnas ett visst intresse från min sida att göra det där till ett reducerat pris, för marknadsvärdet, säger Aram Rubinstein.